

Kausi-influenssarokotussuositus Suomessa syys- ja talvikaudella 2013–2014

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
PL 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 60000
www.thl.fi

OHJAUS 15/2013

**Kausi-influenssarokotussuositus
Suomessa syys- ja talvikaudella
2013–2014**

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittaja ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-245-985-5 (verkkojulkaisu)
ISSN 2323-4172 (verkkojulkaisu)
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-985-5>

Helsinki, 2013

KAUSI-INFLUENSSAROKOTUSSUOSITUS SUOMESSA SYYS- JA TALVIKAUDELLA 2013–2014

Maksuton kausi-influenssarokotus annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 421/2004 mukaan vuosittain niille, joiden terveydelle influenssa aiheuttaa oleellisen uhan tai joiden terveydelle influenssarokotuksesta on merkittävää hyötyä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee vuosittain käytettävät kausi-influenssarokotteet ja rokotusaiheet. Influenssarokotteita varataan ilmaisrokotusten kohderyhmiin kuuluville. Joka vuosi rokotteita on jäänyt käyttämättä, koska kaikki rokotukseen oikeutetut eivät ole hakeneet rokotetta. On hyvä muistaa, että erityisesti lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvien rokotuksissa terveyden ammattilaiset saavat käyttää omaa harkintaa. Lisäksi rokotetta voi viimevuotiseen tapaan tarjota myös mm. pienten lasten vanhemmille sekä ikääntyneiden ja immuunipuutteisten läheisille. Näillä lähipiirin rokotuksilla pyritään edelleen pienentämään vakavalle influenssalle alttiiden riskiä saada tartunta.

Kansallisen rokotusohjelman influenssarokotuksiin käytetään Fluarix- ja Vaxigrip-rokotevalmisteita. THL suosittaa edellisvuotiseen tapaan, että Fluarixia ei varovaisuussyistä anneta alle 65-vuotiaille. Immunologisten tutkimusten perusteella ei voida täysin sulkea pois sitä hyvin pientä mahdollisuutta, että Fluarix saattaisi lisätä narkolepsian ilmaantumista taudille alttiissa nuorten ja nuorten aikuisten ikäryhmässä. Fluarix on varattu 65 vuotta täyttäneille, sillä laajan käyttökokemuksen perusteella sen tiedetään olevan turvallinen tälle ikäryhmälle.

On arvioitu, että epidemian aikana 5–15 prosenttia väestöstä voi sairastua influenssaan. Tämä tarkoittaa satoja tuhansia sairastuneita joka vuosi. Vuosittaiset influenssarokotukset ovat tehokkain tapa vähentää kausi-influenssaepidemian haittoja. Väärinkäsitysten välttämiseksi on kuitenkin syytä muistaa, että influenssarokote suojaaa vain influenssavirusten aiheuttamalta taudilta, ei tavallista flunssaa eli nuhakuumetta aiheuttavilta viruksilta.

Ilmaisrokotusten kohderyhmät

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos suosittaa, että maksuton kausi-influenssarokote annetaan syys- ja talvikaudella 2013–2014 seuraaville henkilöryhmille:

6–35 kuukauden ikäiset lapset

Pikkulapset sairastavat influenssaa enemmän kuin muut ikäryhmät. Lapset joutuvat myös influenssan vuoksi sairaalahoitoon yhtä usein kuin ikääntyneet. Useampi kuin joka kolmas influenssaan sairastunut pikkulapsi saa jälkitautila bakteerin aiheuttaman korvatulehduksen. Pikkulapset erittävät virusta kauemmin ja enemmän kuin muut ikäryhmät ja ovat siksi myös tehokkaimpia influenssaviruksen levittäjiä elinympäristössään. Rokottamalla pikkulapset influenssaa vastaan voidaan estää heidän sairastumisensa sekä influenssaan että sen jälkitauteihin ja näin vähentää merkittävästi lääkärikäyntejä, antibioottihoitoja ja sairaalahoitoja tässä ikäryhmässä.

Raskaana olevat

Raskaus aiheuttaa vakavalle influenssalle altistavia muutoksia mm. immuunipuolustuksessa. Vakavan influenssan riski nousee raskauden edetessä, ja influenssan aiheuttama tautitaakka onkin muuta väestöä kor-

keampi juuri raskauden toisella ja kolmannella kolmanneksella. Jos äidillä on lisäksi jokin influenssan kannalta merkittävä sairaus, kuten astma, hänen riskinsä sairastua vakavaan influenssaan vielä viisinkertaistuu. Näyttöä on siitäkin, että raskauden viimeisellä kolmanneksella annettu rokote suojaa myös syntyvää lasta merkittävästi kuuden kuukauden ikään asti. Äidin rokotuksilla pystytään estämään todennäköisesti jopa puolet syntyvien lasten ensimmäisten elinkuukausien usein sairaalahoitoa vaativista influenssoista. Lisäksi on huomattava, että rokotettu äiti suojaa syntynyttä lastaan myös välillisesti: kun äiti ei itse sairastu, hän ei myöskään tartuta lastaan.

Kausi-influenssan ei tiedetä aiheuttavan tavanomaista suurempaa tautitaakkaa terveille äideille raskauden ensimmäisellä kolmanneksella. Koska influenssaepidemian osumista tiettyyn raskauden vaiheeseen on kuitenkin mahdoton ennustaa, kaikki raskaana olevat ovat oikeutettuja maksuttomiin rokotuksiin. Erityisesti raskaana oleville lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluville kannattaa raskauden vaiheesta riippumatta antaa influenssarokotus.

65 vuotta täyttäneet

Maksuttomaan kausi-influenssarokotukseen ovat aiempien vuosien tapaan oikeutettuja kaikki 65 vuotta täyttäneet henkilöt. Vakavaan influenssaan sairastumisen vaara kasvaa ikävuosien lisääntyessä, vaikka henkilöllä ei olisikaan todettua perustautia.

Lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvat ja muut paikallisen harkinnan mukaan rokotettavat

Lääketieteellisiin riskiryhmiin kuuluvien henkilöiden rokotuksissa on olennaista, että heidät tunnistetaan ja että heitä pyritään aktiivisesti tavoittamaan. Näihin ryhmiin kuuluville influenssa on joko tavallista vaikeampi tai voi perustautia pahentaessaan johtaa kohtalokkaisiin seurauksiin.

Maksuttoman rokotteen antamisesta voi päättää terveydenhoitaja, sairaanhoitaja tai lääkäri.

Rokotusaiheita ovat esimerkiksi alla olevat. **Harkinnan mukaan rokotteen voi antaa myös muille.**

- Krooninen sydän- tai keuhkosairaus
- Krooninen aineenvaihduntasairaus, kuten diabetes tai lisämunuaisen kuoren vajaatoiminta
- Krooninen maksasairaus tai munuaisten vajaatoiminta
- Tauti, joka heikentää vastustuskykyä esim. leukemia, lymfooma, HIV-infektio tai pernan poiston jälkitila
- Vastustuskykyä heikentävä hoito esim. elinsiirtoon, syöpähoitoon tai autoimmuunitautiin liittyen
- Krooninen neurologinen sairaus tai hermolihastauti
- Muut vakavalle influenssalle mahdollisesti altistavat sairaudet

Tarkempaa tietoa rokotusaiheista on luettavissa osoitteessa

http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/kausi-influenssarokotukset#kenelle

Immunosuppressiivista hoitoa saaville rokotus annetaan ensisijaisesti hoitotaukojen aikana ja mielellään 1–2 viikkoa ennen seuraavaa hoitojaksoa. Mikäli perustaudin vuoksi immunosuppressoivaa hoitoa ei voida tai ei ole aiheutta keskeyttää (esimerkiksi ns. biologiset lääkkeet), rokotus annetaan ilman tauottamista. Tällöin rokotettavan suoja influenssaa vastaan voi kuitenkin jäädä vähäiseksi ja tarve hänen lähipiirinsä rokottamiseen korostuu.

Potilaiden ja asiakkaiden hoitoon ja huoltoon osallistuva sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta

Kansallisen rokotusohjelman osana toteutettavilla sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnan rokotuksilla on kaksi erillistä tavoitetta: rokotuksilla pyritään suojaamaan sekä potilaita että merkittävässä riskissä olevaa henkilökuntaa influenssalta. Syys- ja talvikaudella 2013–14 rokotuksiin ovat oikeutettuja kaikki potilaiden ja asiakkaiden välittömään hoitoon ja huoltoon osallistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Rokotettaviin sisältyy myös **päiväkodeissa** lasten parissa toimiva henkilökunta. On huomattava, että myös vastaavassa työssä toimivat **sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijat** ovat oikeutettuja rokotuksiin.

Erityisen tärkeää on rokottaa ne suorassa potilaskontaktissa olevat työntekijät, jotka epidemia-aikana todennäköisesti **hoitavat tartuttavassa vaiheessa olevia influenssapotilaita**. Influenssapotilaita hoitavien ammattilaisten rokottaminen on tärkeää nimenomaan heidän itsensä suojaamiseksi - sillä ei ensisijaisesti tavoitella potilaiden suojaamista. Infektiopotilaita hoitavien rokotuksin voidaan varmistaa myös hoitokapasiteetin riittävyys. Satunnaisesti influenssapotilaita voidaan lisäksi kohdata lähes kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä.

Toinen erittäin tärkeä kohderyhmä on **ikäntyneitä ja immuunipuutteisia hoitava henkilökunta**. Työntekijöiden rokotuksilla pyritään suojaamaan nimenomaan heidän hoitamiaan potilaita ja asiakkaita. On näyttöä siitä, että henkilökunnan influenssarokotukset vähentävät hoidossa olevien kuolleisuutta etenkin pitkäaikaishoitoksissa ja ikäntyneiden vuode- sekä vanhainkotiosastoilla. Ikäntyneillä ja sairailta influenssarokotusten suora teho jää selvästi vaillinaiseksi, joten henkilökunnan rokotuksilla saavutettu epäsuora suoja on tärkeä.

Ikäntyneiden parissa työskentelevä **kotipalvelu- ja kotisairaanhoidohenkilöstö** kuuluu niin ikään suosituksen piiriin. Rokotuksin tulee suojata myös potilashuoneissa **ruokahuoltoon ja siivoukseen** osallistuvat henkilöt. On näyttöä, että myös heidän rokottamisensa auttaa suojaamaan potilaita influenssalta.

Varusmiespalvelukseen astuvat miehet ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen astuvat naiset

Varuskunnissa influenssasairastuvuus on joka vuosi muuta väestöä suurempaa, koska varuskuntaoloissa virus leviää helposti. Usein ensimmäiset tautiryvästymät todetaan juuri varuskunnissa, joista influenssa leviää helposti myös muuhun väestöön. Osa influenssan taudinkuvista on vakavia, ja mm. sydänlihastulehdus tai jälkitautina saatu keuhkokuume ovat vaarallisia myös terveille palvelusikäisille. Rokotukset suojaavat heitä influenssalta ja sen jälkitaudeilta.

Vakavalle influenssalle alttiiden henkilöiden lähipiiri

Rokote ehkäisee influenssatartuntoja, joten rokottaminen suojaa rokotetun lisäksi myös hänen perheenjäseniään ja muita läheisiään. Kotona sairasta tai vanhusta hoitavat ovat merkittäviä tartuttajia. Influenssarokotteen teho vakavasti sairailta ja ikäntyneillä on korkeintaan kohtuullinen, joten he hyötyvät selvästi lähipiirinsä rokotusten tuottamasta epäsuorasta suojasta. Vanhempien rokotuksilla voidaan suojata myös alle puolivuotiaita imeväisiä. Raskaana olevan läheisten rokottaminen suojaa tulevaa vauvaa.

Onkin tarkoituksenmukaista tarjota maksutonta kausi-influenssarokotetta myös immuunipuutteisten tai muuten sairaiden, ikäntyneiden, imeväisten ja raskaana olevien lähipiirille.

Kausi-influenssarokote

Kausi-influenssarokote sisältää kolmesta viruskannasta puhdistettuja rakenneosia. Viruskannat vastaavat antigeenisesti WHO:n influenssakaudelle 2013–2014 suosittelemia kantoja:

Kansallisessa rokotusohjelmassa käytettävät kausi-influenssarokotteet sisältävät kolmesta eri viruskannasta puhdistettuja rakenneosia. Viruskannat vastaavat antigeenisesti WHO:n influenssakaudelle 2013–2014 suosittelemia kantoja:

- A/California/7/2009 (H1N1)pdm09 -kaltaisen kanta (Vaxigrip), johdettu A/Christchurch/16/2010-kannasta (Fluarix)
- A/Victoria/361/2011 (H3N2)-kaltaisen kanta, johdettu kannasta A/Texas/50/2012
- B/Massachusetts/02/2012 -kaltaisen kanta.

B-viruskanta ja toinen A-viruskannoista (H3N2) on vaihdettu edellisen kauden rokotteeseen verrattuna. Kansallisessa rokotusohjelmassa käytettävät rokotteet eivät sisällä eläviä taudinaiheuttajia. Tarkempaa tietoa influenssarokotteiden koostumuksista, suojatehosta ja haittavaikutuksista sekä ohjeita käyttöön liittyvistä varotoimista ja vasta-aiheista on valmisteyhteenvedossa ja Rokottajan käsikirjassa osoitteessa http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/kausi-influenssarokotukset

Rokottajan käsikirjassa on myös tarkemmat ohjeet kananmunan ovalbumiinille allergisten rokottamisesta.

Rokottaminen

Terveyskeskusten yleiset kausi-influenssarokotukset on rokotteiden toimitusaikataulun vuoksi varmintä suunnitella alkaviksi vasta marraskuussa. Rokotteet saapuvat useammassa erässä vähitellen, ja siksi suuret joukkorokotuspäivät kannattaa järjestää vasta marraskuun loppupuolella, jolloin kaikki rokotteet on saatu maahan.

Rokotteen ottamisen tulee olla helppoa

Yksittäisten, hyvin rajoitetun ajan toimivien rokotusvastaanottojen sijaan tulee syksyn aikana pyrkiä rokotamaan pidempänä jaksona. **Rokotuksia jatketaan ainakin epidemian alkuun saakka**, ja niitä voidaan antaa vielä epidemian ajanakin. Suojan kehittyminen kestää noin kaksi viikkoa rokotuksen antamisesta. Yleensä kausi-influenssaepidemia alkaa vuodenvaihteen jälkeen, mutta joskus jo joulukuussa.

Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön rokotusten käytännön järjestelyistä päättää kunta. Maksuttomiin kausi-influenssarokotuksiin oikeutetuille tulee tarjota tietoa mahdollisuudesta saada rokote. Rokotusjärjestelyt ja rokottaminen tulee toteuttaa siten, että kaikki kausi-influenssarokotukseen oikeutetut saavat halutessaan heille kuuluvan rokotteen. **Myös kunnassa tilapäisesti asuville ja työskenteleville tulisi tarjota kausi-influenssarokote maksutta.**

Vaxigrip alle 65-vuotiaille, Fluarix 65 vuotta täyttäneille

Kansallisen rokotusohjelman influenssarokotuksiin käytetään Fluarix- ja Vaxigrip-rokotevalmisteita. THL suosittelee edellisvuotiseen tapaan, että alle 65-vuotiaille annetaan varovaisuussyistä Vaxigrip-rokotetta – ei Fluarixia. Fluarix on varattu 65-vuotta täyttäneille, joille sen tiedetään olevan turvallinen. Mikäli 65 vuotta täyttänyt rokotukseen hakeutunut henkilö kuitenkin ehdottomasti kieltäytyy ottamasta Fluarix-rokotetta, hänelle voidaan poikkeuksellisesti antaa Vaxigrip-rokote. Paikallisesti tulee huolehtia siitä, että Vaxigripia riittää sen varsinaiselle kohdeikäryhmälle.

Rokottaminen käytännössä

Rokotteen valmiiksi saattamisessa noudatetaan rokotevalmistajan valmisteyhteenvedossa tai pakkausselosteessa annettuja ohjeita. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos suosittelee **kaikille ikäryhmille 0,5 ml:n kerta-annosta kausi-influenssarokotetta**.

Alle yhdeksänvuotias lapsi, joka ei ole aiemmin saanut influenssarokotusta tai on saanut vain yhden annoksen, tarvitsee tänä vuonna kaksi annosta influenssarokotetta. Ensimmäisen ja toisen annoksen välin tulee olla vähintään neljä viikkoa. Jos lapsi on aiemmin saanut kaksi annosta influenssarokotetta, hänelle riittää nyt yksi tehosteannos.

Kausi-influenssarokote on yleensä hyvin siedetty. Anafylaktisen reaktion välittömään ensihoitoon on varauduttava kuten kaikissa rokotustilanteissa.

Haittavaikutusilmoitukset

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden tulee ilmoittaa rokotteen todetut tai epäillyt haittavaikutukset Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rokotusten ja immuunisuojan osastolle. Tarkemmat ohjeet ja ilmoituslomake löytyvät osoitteesta http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/haittavaikutukset

Rokotusten toteutumisen seuranta ja kirjaaminen

Annetut rokotukset kirjataan huolellisesti sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 421/2004 mukaisesti terveyskeskuksen sähköiseen tietojärjestelmään. **Kirjauksesta on käytävä ilmi rokotetun henkilötietojen lisäksi rokotuspäivämäärä, rokotteen nimi, eränumero, pistoskohta, rokotustapa (esim. i.m.) sekä rokottaja.** Merkintä lapsen rokotuksesta tehdään myös vanhemmille annettavaan lapsuusiän terveyskorttiin. Aikuisten rokotuksista tehdään merkintä rokotetun henkilökohtaiseen terveyskorttiin, jonka hän saa mukaansa.

THL kerää rokotustiedot perusterveydenhuollon avohoidon rekisteristä (AvoHILMO). Kun kansallisen rokotusohjelman mukaisia influenssarokotuksia annetaan muussa kuin rokotetun kotikunnassa, tiedot tallennetaan rokotuskunnan potilastietojärjestelmiin, josta ne voidaan tarvittaessa poimia. Rokotustietoja ei tarvitse toimittaa rokotetun kotikuntaan.

Jos kansallisen rokotusohjelman rokotteita annetaan terveyskeskusten ulkopuolella, esimerkiksi työterveyshuollossa tai varuskunnissa, kirjaus tehdään antavan tahon omaan järjestelmään, eikä sitä tarvitse toimittaa henkilön kotikuntaan.

Tiedottaminen

Kuntien on tiedotettava tehokkaasti asukkaalleen kausi-influenssarokotuksista ja paikallisista rokotusjärjestelyistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tiedottaa influenssarokotuksiin liittyvistä asioista valtakunnallisesti pääasiassa verkkosivujen kautta www.kausi-influenssa.fi

Ajantasaista tietoa rokotetoimituksista ja rokotejakelusta on saatavissa THL:n verkkosivuilta osoitteesta http://www.thl.fi/fi_FI/web/rokottajankasikirja-fi/influenssarokotteiden-jakelu

Influenssan esiintymistiedot löytyvät osoitteesta

http://www.thl.fi/fi_FI/web/infektiotaudit-fi/ajantasainen-influenssakatsaus

Lisätietoja saa tarvittaessa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselta seuraavasti:

- Rokottamista ja rokotusten haittavaikutuksia koskevat kysymykset p. 029 524 6060 klo 10 - 12
- Rokottiden toimituksia ja säilytystä koskevat kysymykset p. 029 524 8333
- Influenssan esiintyvyyttä koskevat kysymykset p. 029 524 8557.

Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 2013

Pääjohtaja Pekka Puska

Osastonjohtaja Terhi Kilpi

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeriö

Aluehallintovirastot

Kuntaliitto

Lääketeollisuus ry

Sairaanhoitopiirien tartuntatautirekisterin ylläpitäjät

Sairaanhoitopiirien tartuntataudeista vastaavat lääkärit

Fimea

Työterveyslaitos

Puolustusvoimien terveydenhuolto-osasto

Rajavartiolaitos

Rikosseuraamusvirasto

Suomen Hammaslääkäriliitto

Suomen Lääkäriliitto

Suomen Yleislääkärit

Suomen Yleislääketieteen Yhdistys

Suomen Terveystieteiden Yhdistys

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto

Suomen Työterveyshoitajaliitto

Suomen Lastenlääkäriyhdistys

Tehy

Sairaanhoitajaliitto

Terveystieteiden tutkimuskeskukset